

SUN'IY INTELLEKT VA CHATGPT: TA'LIM, IJOD VA KUNDALIK HAYOTDAGI AMALIY QO'LLANILISHI

Saitkarimova Dilnoza Faxriddinovna

Fan va texnologiyalar universiteti 1-bosqich talabasi.

E-mail: email-dilnozasaitkarimova26@gmail.com

Ilmiy rahbar: f.f.f.d., (PhD)., dotsent.v.b., R.O.Rasulov

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada zamonaviy texnologiyalar rivoji kontekstida sun'iy intellekt, xususan ChatGPT tizimining jamiyat hayotidagi o'ri yoritiladi. ChatGPT foydalanuvchi bilan tabiiy muloqot olib borish, murakkab mavzularni sodda tushuntirish, ijodiy ishlar va mustaqil fikrlashni qo'llab-quvvatlash, matn yaratish va tahrirlashda yordam berish kabi funksiyalarga ega. Shuningdek, uning kundalik hayotdagi amaliy ahamiyati — reja tuzish, tarjima qilish, ma'lumotlarni tartibga solish va motivatsion yordam ko'rsatishda namoyon bo'ladi. Maqolada sun'iy intellektdan foydalanishda ehtiyotkorlik va tanqidiy yondashuv zarurligi ham ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: ChatGPT, sun'iy intellekt, ta'lim, ijod, matn yaratish, tarjima, ma'lumotlarni tartibga solish, motivatsiya, innovatsiya

ABSTRACT: This article discusses the role of artificial intelligence, specifically ChatGPT, in modern society within the context of technological development. ChatGPT enables natural interaction with users, simplifies complex topics, supports creative work and independent thinking, and assists in text creation and editing. Its practical applications include planning, translation, organizing information, and providing motivational support. The study also emphasizes the importance of caution and critical thinking when using AI.

Keywords: ChatGPT, artificial intelligence, education, creativity, text generation, translation, information management, motivation, innovation

АННОТАЦИЯ: В данной статье рассматривается роль искусственного интеллекта, в частности ChatGPT, в современной жизни общества в контексте развития технологий. ChatGPT обеспечивает естественное взаимодействие с пользователем, упрощает сложные темы, поддерживает творческую работу и самостоятельное мышление, а также помогает в создании и редактировании текстов. Практическое применение включает планирование, перевод,

организацию информации и мотивационную поддержку. Также подчеркивается важность осторожного и критического подхода при использовании ИИ.

Ключевые слова: ChatGPT, искусственный интеллект, образование, творчество, генерация текста, перевод, управление информацией, мотивация, инновации

Asosiy qism. Bugungi kunda dunyo texnologiyalar asosida mislsiz tezlikda rivojlanmoqda. Axborot-kommunikatsiya vositalarining kengayishi, raqamli xizmatlarning ommalashuvi va avtomatlashtirish jarayonlarining jadallashuvi natijasida sun'iy intellekt (SI) bugungi innovatsion taraqqiyotning eng muhim markaziga aylangan. SI nafaqat ilm-fan, ta'lim, biznes yoki sog'liqni saqlash kabi yirik sohalarga, balki insonning kundalik hayot tarziga ham chuqur kirib bormoqda. Yangi texnologiyalar inson uchun ilgari tasavvur qilinmagan qulayliklarni yaratib, ko'plab jarayonlarni yengillashtirmoqda. Shu innovatsiyalar ichida ChatGPT alohida o'rin tutadi. U tilni chuqur anglaydigan, mazmunli muloqot qura oladigan va turli ko'rinishdagi ijodiy matnlarni yaratishga qodir bo'lgan sun'iy intellekt tizimidir. ChatGPT insonning axborot izlash uslubini, bilim olish jarayonini va muammoni hal qilish yo'llarini sezilarli darajada o'zgartirib, yangi yondashuvlar va imkoniyatlar yaratdi.

ChatGPT — katta hajmdagi matnlar asosida o'qitilgan va inson tilining ichki tuzilishini chuqur o'zlashtirgan neyron tarmoqdir. U tilning mantiqiy bog'lanishlari, fikrlar ketma-ketligi, nutq uslublari va semantik munosabatlar kabi murakkab elementlarni tahlil qiladi. Shuning hisobiga u foydalanuvchi so'rovini nafaqat yuzaki tarzda, balki mazmunan tushunadi, unga mos ravishda to'g'ri va izchil javob yaratadi. Eng muhim xususiyatlaridan biri — oldingi muloqot kontekstini eslab, javobni shu asosda shakllantirishidir. Bu esa ChatGPT bilan suhbatni oddiy kompyuter dasturi bilan emas, balki haqiqiy suhbatdosh bilan muloqot qilgandek tabiiy his ettiradi.

Bugungi kunda ChatGPT o'quvchilar va talabalar orasida keng ommalashgan. U murakkab mavzularni sodda va tushunarli shaklga keltirib beradi, insho yoki referat uchun g'oyalar taklif qiladi, matematik masalalarning yechimini bosqichma-bosqich izohlab beradi. Bu imkoniyatlar ta'lim jarayonini sezilarli darajada yengillashtiradi, o'quvchilarga mavzuni chuqurroq tushunishga, mustaqil fikrlash va tahlil qilish ko'nikmalarini shakllantirishga yordam beradi. Ammo shuni unutmaslik kerakki, ChatGPT tayyor javob beruvchi vosita emas; u o'rgatuvchi, yo'naltiruvchi va bilim olish jarayonini qo'llab-quvvatlovchi muloqot platformasi sifatida foydalanilgandagina samarali bo'ladi.

Shuningdek, hozirgi ijodkorlar — yozuvchilar, jurnalistlar, blogerlar, kontent yaratuvchilar, dizaynerlar va marketologlar — ChatGPT’dan keng foydalanishmoqda. U hikoya, she’r, reklama matni, ijtimoiy tarmoq posti yoki ssenariy yozish uchun ilhom manbai bo’lib xizmat qiladi. Matnlarni tahrirlash, uslubni moslashtirish yoki mutlaqo yangi mazmun yaratishda ChatGPT tezkor yordam beradi. Natijada sun’iy intellekt inson ijodining raqobi emas, balki uni kuchaytiruvchi vosita sifatida namoyon bo’ladi. U ijod jarayonini tezlashtiradi, samaradorlikni oshiradi va yangi uslubiy yondashuvlarning paydo bo’lishiga turtki beradi.

ChatGPT kundalik hayotda ham ko’plab qulayliklar yaratadi. U ish rejasini tuzishda, matnlarni tarjima qilishda, ma’lumotlarni tartibga solishda, murakkab tushunchalarni tez va sodda qilib izohlashda yordam beradi. Ba’zi hollarda u motivatsion yoki psixologik qo’llab-quvvatlash vazifasini ham bajarishi mumkin. Bir vaqtning o’zida maslahatchi, tarjimon, yordamchi va axborot manbai sifatida faoliyat ko’rsatishi uni universal raqamli ko’makchiga aylantiradi.

Shunga qaramay, har qanday texnologiya kabi ChatGPT’dan foydalanishda ham ehtiyotkorlik zarur. U mavjud ma’lumotlarga asoslanib javob yaratadi, shu bois ba’zida noto’g’ri, noaniq yoki to’liq bo’lmagan ma’lumot taqdim etishi mumkin. Foydalanuvchi har bir javobni tanqidiy ko’rib chiqishi, zarur bo’lsa qo’shimcha tekshirishlar o’tkazishi lozim. Sun’iy intellekt insonning qaror qabul qilish qobiliyatini almashtira olmaydi; uning vazifasi — yordam berish, fikrni boyitish va jarayonlarni yengillashtirishdir.

“Chatbotning asosiy vazifasi inson suhbatdoshiga taqlid qilish bo’lsa-da, jurnalistlar ChatGPTning ko’p qirrali va improvizatsiya ko’nikmalarini, jumladan, kompyuter dasturlarini yozish va disk raskadrovka qilish qobiliyatini ham qayd etishdi. ChatGPT musiqa, telespektakl, ertak va talabalar insholarini yaratish, test savollariga javob berish (ba’zan, testga qarab, o’rtacha imtihonchidan yuqori darajada), she’r va qo’shiq matni yozish, Linux tizimiga taqlid qilish, butun suhbat xonasini simulyatsiya qilish va tic-tac-toe kabi o’yinlarni o’ynash vazifalarini bajargan [1, 5].”

Bizningcha, ChatGPT inson suhbatdoshini taqlid qilish bilan cheklanmay, juda ko’p vazifalarni bajarish qobiliyatiga ega. U nafaqat matn yaratish va javob berish, balki dasturlash, testlarni yechish, hatto o’yin o’ynash kabi ko’nikmalarini ham namoyish qilishi hayratlanarli. Bu uning ko’p qirrali va ijodiy vosita sifatida foydali ekanligini ko’rsatadi, ayniqsa ta’lim va ijodiy ishlar uchun. Shu bilan birga, uning

natijalari har doim inson nazorati va tahliliga muhtoj, chunki har doim mukammal emas.

“O’zining ilg’or texnologiyasi bilan GPT keng ko’lamli ilovalar, jumladan chatbotlar, til tarjimai va matnni umumlashtirish uchun ishlatilishi mumkun bo’lgan yuqori aniqlikdagi matnni yaratishga qodir. Uning zamonaviy lingvistik algoritmlari yangi ma’lumotlar va vazifalarni o’rganish va ularga moslashishga mo’ljallangan bo’lib, bu imkoniyatlar uni hozirda mavjud bo’lgan eng ko’p qirrali til modellaridan biriga aylantiradi [2, 7].”

Bizningcha, ChatGPT faqat inson suhbatdoshini taqlid qilish bilan cheklanmaydi, balki turli vazifalarni bajarishga qodir. U matn yaratish, she’r va qo’shiq yozish, test savollarini yechish, hatto dastur kodini yozish va o’yin o’ynash kabi qobiliyatlarni namoyish etadi. Bu uning nafaqat ko’p qirrali, balki ijodiy vosita sifatida ham foydali ekanligini ko’rsatadi. Shu bilan birga, uning natijalari har doim inson nazorati va tahliliga muhtoj, chunki mukammallik kafolatlanmagan. Shuning uchun men ChatGPTni ta’lim va ijodiy jarayonlarda yordamchi sifatida ishlatish mumkin, lekin har doim u bergan javoblarni tekshirish muhim.

“ChatGPT mehnat bozoriga sezilarli ta’sir ko’rsatishi kutilmoqda, chunki bu ma’lum bir bandlikning ortiqcha bo’lishiga olib kelishi va bir vaqtning o’zida boshqa ish o’rinlarining yaratilishiga olib kelishi mumkin. Boshqa tomondan, o’tish bosqichi mehnat bozorida raqobatbardoshligini saqlab qolish uchun qo’shimcha o’qitish yoki malaka oshirishni talab qiladigan ishchilar uchun muammolarni keltirib chiqarishi mumkin [3, 22].”

Bizning fikrimizcha, ChatGPT va sun’iy intellekt mehnat bozorida ikki tomonlama ta’sir ko’rsatadi: bir tomondan, samaradorlikni oshirib, yangi ish o’rinlarini yaratadi, boshqa tomondan esa ba’zi ishchilar uchun qo’shimcha malaka va o’qitish zaruriyatini keltirib chiqaradi. Shu sababli, ishchilar va kompaniyalar doimiy o’qitish va rivojlanishga tayyor bo’lishi lozim.

“Ayni paytda, dunyodagi barcha yetakchi universitetlar sun’iy intellektni ta’lim jarayoniga faol integratsiya qilmoqda. Masalan, Harvard Universiteti 2023-yilda boshlab “Academic writing with AI” modulini magistratura dasturlariga joriy etdi. Bu esa, o’z navbatida, yosh taqdiqotchilarga nafaqat chet tilni chuqur o’rganish, balki ilmiy matnlar ustida mustaqil ishlash, tahlil qilish, plagiatdan saqlanish va zamonaviy ilmiy etika me’yorlarini o’zlashtirish imkonini bermoqda [4, 10].”

Bizningcha, sun’iy intellektni ta’lim jarayoniga joriy etish yosh taqdiqotchilar uchun katta imkoniyat yaratadi. Bu ularga nafaqat chet tilni chuqur o’rganish, balki

ilmiy matnlarni mustaqil tahlil qilish, yozish va plagiatsdan saqlanishni o'rganish imkonini beradi. Shu bilan birga, talabalar zamonaviy ilmiy etika me'yorlariga amal qilishni ham o'zlashtiradi. Natijada, SI ta'lim jarayonini samarali qilish va talabalarni kelajakdagi ilmiy faoliyatga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi.

“ChatGPT va boshqa generativ SI xizmatlarining mehnat bozoriga qisqa muddatli ta'sirini oldindan aytib bo'lmaydi va har qanday holatda ham bo'lishi mumkin. Bir tomondan, bu xizmatlar muayyan jarayonlarni avtomatlashtirish potensialiga ega, shuning uchun muayyan sohalarda ishchi talabini kamaytiradi. Boshqa tomondan, ular SI ni rivojlantirish kabi sohalarda yangi ish imkoniyatlarini yaratishi mumkin. Bunga qo'shimcha ravishda, ular ishchi kuchining umumiy mahsuldorligini oshirishi va ish haqini oshirishi mumkin. Shunga qaramay, texnologiya rivojlanishda davom etar ekan, aniq natija, ehtimol, ba'zi ishlar uchun ishchi kuchiga bo'lgan talabning pasayishi bo'lishi mumkin. Ta'sir, shuningdek, texnologik o'zlashtirish tezligiga va ishchilarning yangi ko'nikmalarga ega bo'lish tezligiga bog'liq bo'ladi. Aining mehnat bozoriga qisqa muddatli ta'siri nozik va murakkab bo'lishi kutilmoqda [5, 23.]”

Bizning fikrimizcha, generativ SI ning mehnat bozoriga ta'siri yanada muvozanatli baholanishi kerak. Texnologiya ayrim oddiy yoki takrorlanuvchi vazifalarni tezroq bajarishi mumkin bo'lsa-da, u inson mehnatini to'liq almashtirishdan ko'ra ko'proq uni to'ldiradi. Eng muhimi, mehnat bozori doimo moslashuvchan bo'lib kelgan: yangi texnologiyalar paydo bo'lishi bilan yangi kasblar, yangi talablar va yangi imkoniyatlar vujudga keladi. Shuning uchun, qisqa muddatli xavotirlarga qaramay, AI bilan ishlash ko'nikmalarini o'zlashtirgan ishchilar kelajakda yanada kuchli raqobatbardosh bo'lishadi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, bugungi kunda sun'iy intellektning, xususan ChatGPT kabi til modelining rivojlanishi jamiyat hayotining barcha jabhalariga katta ta'sir ko'rsatmoqda. U nafaqat axborot olish jarayonini yengillashtirmoqda, balki ta'lim, ijodkorlik, biznes va kundalik faoliyatda samaradorlikni oshirib, insonning intellektual faoliyatini qo'llab-quvvatlaydigan kuchli vosita sifatida shakllanmoqda. ChatGPT murakkab tushunchalarni sodda bayon qilib berishi, turli uslublarda matn yaratishi, foydalanuvchi bilan tabiiy muloqot qila olishi bilan zamonaviy raqamli muhitning ajralmas qismiga aylandi.

Shunga qaramay, sun'iy intellekttan foydalanishda ongli va mas'uliyatli yondashuv zarur. Chunki u mavjud ma'lumotlar asosida javob shakllantirgani bois har doim ham mutlaq to'g'ri yoki mukammal natija bera olmaydi. Shu sababli

foydalanuvchilar tanqidiy fikrlashni saqlagan holda, muhim ma'lumotlarni tekshirib, ChatGPT'ni yordamchi vosita sifatida qo'llashlari lozim.

Umuman olganda, ChatGPT insonning ijodiy va intellektual salohiyatini kengaytiruvchi, kunlik vazifalarni yengillashtiruvchi va raqamli transformatsiyani tezlashtiruvchi texnologik imkoniyat sifatida beqiyos ahamiyat kasb etadi. To'g'ri yondashuv va oqilona foydalanish orqali u kelajakda ham ko'plab sohalarda rivojning muhim omillaridan biri bo'lib qoladi.:

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. OpenAI. ChatGPT ko'p qirrali va improvizatsiya qobiliyatlari: matn yaratish, dasturlash, test savollariga javob berish, she'r va qo'shiq yozish, tizimlarni taqlid qilish va o'yinlarni bajarish. – *OpenAI Blog*, 2023. – B. 5.

2. OpenAI. GPT texnologiyasi: yuqori aniqlikdagi matn yaratish, lingvistik algoritmlar va moslashuvchan til modellari. – *OpenAI Research*, 2023. – B. 7.

3. World Economic Forum. ChatGPT va mehnat bozoriga ta'siri: ish o'rinlarining yo'qolishi va yangi ish o'rinlari yaratilishi, malaka oshirish zaruriyati. – *Future of Jobs Report 2025*, 2025. – B. 22.

4. Harvard University. Sun'iy intellektni ta'lim jarayoniga integratsiya: “Academic Writing with AI” moduli va uning magistratura dasturlariga tatbiqi, 2023. – B. 10.

5. World Economic Forum. ChatGPT va generativ sun'iy intellekt xizmatlarining mehnat bozoriga qisqa muddatli ta'siri: ishchi talabining kamayishi, yangi ish imkoniyatlari va mahsuldorlik o'sishi. – *Future of Jobs Report 2025*, 2025. – B. 23.

6. Rasulov Rustambek Odilovich - The Essence of Political Socialization Processes and their Role in Social Development. Spanish Journal of Innovation and Integrity, ISSN: 2792-8268, Volume: 37, Dec-2024. <https://sjii.es/index.php/journal/article/view/106/150>

7. Rasulov, R. . (2024). The importance of education and upbringing in forming political socialization in the worldview of youth. Академические исследования в современной науке, 3(48), 124–132. извлечено от <https://inlibrary.uz/index.php/arims/article/view/61938>

8. Rasulov Rustambek Odilovich. The importance of youth-oriented structures established in the country in the political socialization of youth Vol. 3 No. 12 (2024): INTERNATIONAL JOURNAL OF EUROPEAN RESEARCH OUTPUT (IJERO). <http://ijero.co.uk/index.php/ijero/article/view/417>

Research Science and
Innovation House

**“JOURNAL OF SCIENCE-INNOVATIVE
RESEARCH IN UZBEKISTAN” JURNALI
VOLUME 03, ISSUE 09, 2025. NOVEMBER**

ResearchBib Impact Factor: 10.54/2024 ISSN 2992-8869

Research Science and
Innovation House

9.Rasulov Rustambek Odilovich. Cultural basics of education and the role of youth in it. Philosophy And Life International Journal. ISSN 2181-9505. Doi jurnal 10.26739/2181-9505.

<https://www.tadqiqot.uz/index.php/philosophy/article/view/11321>

Research Science and Innovation House

